

УДК 343(32+97)

doi: <https://doi.org/10.33270/01191123.29>

Носач А. В. – кандидат юридичних наук, докторант Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6171-0108>

Система заходів попередження та протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку

Метою статті є визначення шляхів удосконалення загальнодержавної системи попередження та протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку. **Методологія.** Методологічну основу статті становить діалектичний підхід до аналізу правових феноменів в Україні. У роботі використано методи формальної логіки (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування), а також статистичний, системно-структурний і системно-функціональний методи. **Наукова новизна** статті полягає в з'ясуванні причини неефективності системи заходів протидії злочинам проти державного суверенітету й територіальної цілісності України. Наявна модель політичної діяльності не здатна сформулювати обґрунтовані та дієві концепції забезпечення національної безпеки, зокрема щодо стабілізації політичної ситуації в країні, протидії сепаратизму, урегулювання міжконфесійних і міжетнічних конфліктів. Акцентовано на необхідності зміни принципів формування системи державних органів щодо забезпечення національної безпеки, а також принципів добору кадрів на керівні посади суб'єктів спеціальної профілактики злочинів в окресленій сфері. Зазначено, що стан національної безпеки України, її суверенітету й територіальної цілісності безпосередньо залежить від реалізації ідеї національного єднання, блокування сепаратистських тенденцій в окремих регіонах, розвитку інтеграційних процесів у країні. На підставі здійсненого аналізу запропоновано тлумачення протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку України. **Висновки.** За часовою характеристикою протидія вказаним злочинам – це безперервний процес, у межах якого одночасно й паралельно здійснюють загальносоціальні та спеціально-кримінологічні, спрямовані на нейтралізацію криміногенно детермінаційних факторів і безпосередньо на запобігання та розкриття злочинів заходи, що зрештою мають на меті виправлення криміногенної та якісно-кількісної мінімізацію кримінальної (в масштабі району, регіону чи країни) ситуації, обмеження сумарної фізичної, моральної та матеріальної шкоди, заподіяної злочинами, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку України.

Ключові слова: протидія; попередження; злочин; злочинність; територіальна цілісність; національна безпека; державний суверенітет.

Вступ

Попередження злочинів, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку, охоплює широкий спектр заходів впливу на фактори, що їх спричиняють, їх усунення або нейтралізацію. Стосовно окремих видів злочинів це полягає в цілеспрямованій роботі з групами причин і факторів їх детермінації. Вплив на них має бути системним.

Україні необхідним є вдосконалення загальнодержавної системи попередження злочинів, адже така система має зосереджувати дії низки державних органів, що функціонують на засадах взаємодії та злагодженості. Єдність мети протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, має забезпечити комплексність, дієвість й ефективність заходів протидії насамперед злочинам терористичної спрямованості. Таку протидію мають здійснювати шляхом реалізації комплексу взаємозалежних заходів економічного, соціально-політичного, правового, психолого-педагогічного, організаційно-технічного спрямування тощо.

Питання національної безпеки, заходи забезпечення територіальної цілісності та

суверенітету неодноразово ставали предметом досліджень вітчизняних науковців. Цю проблематику вивчали О. Ф. Бантишев, Є. Ю. Бараш, Є. О. Гладкова (Hladkova, 2019), Ю. Б. Данильченко, О. Г. Данильян, В. П. Ємельянов, В. А. Ліпкан, О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, О. О. Степанченко (Stepanchenko, 2017), О. В. Шамара (Shamara, 2018), А. М. Яценко (Orlov, Yashchenko, & Danylchenko, 2018) та ін.

Мета і завдання дослідження

Головною метою цієї публікації є визначення шляхів удосконалення загальнодержавної системи попередження та протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку України. Для її досягнення необхідно виконати такі завдання: дослідити феномен протидії цим злочинам; встановити коло суб'єктів протидії та оцінити їхню кримінологічну діяльність у цьому напрямі; визначити напрями вдосконалення заходів з протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку України.

Виклад основного матеріалу

Попередження злочинів, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, слід здійснювати за кількома напрямками: вплив на глобальні явища й процеси в суспільстві, що можуть породжувати сепаратистські настрої; виявлення й запобігання терористичним акціям; припинення незаконних акцій, затримання їхніх організаторів й учасників, забезпечення притягнення їх до відповідальності; попередження, запобігання та припинення злочинів антидержавної спрямованості.

Попередження зазначеної групи злочинів здійснюють з метою захисту особи, суспільства, держави від злочинних посягань на національну безпеку. На досягнення цієї мети спрямовано виконання низки завдань, серед них: виявлення причин злочинів й умов, що сприяють їхньому вчиненню, ужиття заходів щодо усунення їх або нейтралізації; здійснення профілактичного впливу на осіб із протиправною поведінкою; запобігання й припинення факторів готування до злочину й замаху на злочин (Lipkan, 2008, p. 54).

Попередження злочинів ґрунтується на принципах законності, демократизму, соціальної справедливості й гуманізму, комплексності, а також своєчасності й достатності заходів попередження злочинів, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад.

Усі суб'єкти попередження злочинів реалізують свою компетенцію відповідно до вимог законодавства України, а також міжнародно-правових зобов'язань. Попередження злочинів реалізується за неухильного дотримання прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Демократизм попередження злочинів означає його реалізацію системою державних і недержавних органів за участю в цій діяльності органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань та громадян.

Гуманізм і соціальна справедливість є важливою складовою попередження злочинності, оскільки ця діяльність спрямована на захист законних інтересів особи, суспільства й держави, відновлення їхніх порушених прав і свобод. Саме тому застосування заходів попередження злочинів має відповідати ступеню суспільної небезпеки можливого правопорушення й не може призводити до заподіяння фізичних страждань або приниження людської гідності (Ostapenko, 2014, p. 43-48). Попередження злочинів мають реалізовувати як центральні органи виконавчої влади, їхні територіальні підрозділи, так й органи місцевого самоврядування.

Суб'єктами, що безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції попередження злочинів, які посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, є Служба безпеки України, Національна поліція України, Державна прикордонна

служба України, Державна міграційна служба України, Національна гвардія України тощо.

До попередження злочинів також долучено й заклади охорони здоров'я, освіти, соціального захисту населення, інші установи, підприємства й організації, громадські об'єднання та громадян у межах і формах, передбачених законодавством України.

Вивчення й аналіз нормативної бази дає підстави виокремити завдання, які має бути покладено на суб'єктів системи попередження злочинів, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад. Найважливішими з них є: організація та здійснення заходів загального й індивідуального попередження злочинів; участь у формуванні й реалізації загальнодержавних і регіональних цільових програм попередження злочинів; вивчення передового досвіду й упровадження його в практику; організація та здійснення наукових досліджень проблем попередження злочинів; надання підвідомчим органам, підрозділам, установам організаційно-методичної та практичної допомоги; організація і здійснення взаємодії з іншими органами й установами; формування та ведення довідково-інформаційних систем, що є необхідними для ефективної діяльності щодо попередження злочинів.

Програмування попередження злочинів здійснюють центральні органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування. Цю роботу мають реалізовувати на підставі аналізу державної та відомчої статистичної звітності; результатів кримінологічних досліджень; кримінологічних експертиз і моніторингу; опитувань суспільної думки; матеріалів діяльності суб'єктів державної системи попередження злочинів.

Необхідним є здійснення кримінологічної експертизи законопроектів й інших нормативно-правових актів. Це допоможе правильно оцінити ступінь їх впливу на рівень злочинності у сфері національної безпеки. Кримінологічну експертизу для оцінювання їхнього можливого впливу на рівень злочинності проводять фахівці, що володіють необхідними знаннями у відповідній сфері діяльності (Orlov, 2010, p. 56).

Використання кримінологічного моніторингу дає змогу постійно спостерігати, аналізувати й оцінювати терористичні та сепаратистські вияви, інші пов'язані з ними явища, що значно підвищить ефективність діяльності суб'єктів попередження злочинів антидержавного спрямування.

У програмах попередження злочинів визначають засоби, етапи, профілактичні заходи й механізм їхньої реалізації, а також показники очікуваних результатів.

На нашу думку, робота зі створення системи антитерору охоплює такі заходи: підвищення ефективності діяльності державних органів, що беруть участь у попередженні та припиненні виявів тероризму й сепаратизму, надання їм

необхідних повноважень; поліпшення їхньої технічної оснащеності й озброєння; забезпечення відповідного набору соціальних пілг співробітникам і членам їхніх родин; посилення гарантій їхньої правової захищеності.

Необхідною умовою для реалізації зазначеного є стабілізація економічної та політичної ситуації в країні, оскільки тероризм і сепаратизм пов'язані з процесами, що відбуваються в суспільстві.

Органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, що ухвалюють програми попередження злочинів, забезпечують їх фінансування та контролюють їх реалізацію. Фінансове й матеріальне забезпечення попередження злочинів реалізують коштом державного бюджету, бюджетів органів місцевого самоврядування. Додатковими джерелами фінансування можуть бути благодійні внески, добровільні безоплатні пожертвування й інші джерела, не заборонені законодавством України.

До обов'язків держави належать фінансова, організаційно-методична й інформаційна підтримка органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань і громадян у діяльності щодо попередження злочинів, стимулювання, заохочення й розвитку їхньої громадянської активності. Попри складні обставини, суб'єкти попередження злочинів широко використовують вітчизняний та іноземний досвід. Обов'язково враховують соціально-економічні умови, демократизацію громадського життя, результати аналізу рівня тероризму й сепаратизму в країні, їхні причини, форми й різновиди, а також реальні можливості правоохоронних органів і держави загалом щодо визначення конкретних завдань на цьому шляху (Stepanchenko, 2018, p. 17).

Комплексний підхід до попередження злочинів передбачає: застосування взаємозалежних заходів економічного, соціально-політичного, правового, психолого-педагогічного, організаційно-технічного й іншого змісту, спрямованість цих заходів на усунення причин злочинів та умов, що сприяють їхньому вчиненню; комбінацію загального й індивідуального попередження злочинів; скоординовану взаємодію суб'єктів попередження злочинів (Danylchenko, 2018, p. 17).

Заходи попередження злочинів застосовують з огляду на складну криміногенну обстановку в обсязі та з інтенсивністю, які дають змогу не допустити вчинення злочинів або продовження злочинної діяльності.

Реалізація заходів, що є комплексними, вимагає створення єдиної скоординованої системи антитерору, функціонування якої ґрунтувалося б на засадах налагодженого механізму всебічного забезпечення: правового, організаційного, інформаційно-прогностичного й психологічного. Водночас контроль за тероризмом і сепаратистськими виявами, у зв'язку зі складністю

проблеми, повинен бути загальнодержавним. Попередження має містити найширше коло соціальних, політичних, економічних, юридичних та інших перетворень на підставі ретельно відпрацьованих із кримінологічних позицій та всебічно обґрунтованих рішень. Правоохоронні органи будуть відігравати важливу, проте обмежену роль.

Зусиль однієї держави в попередженні тероризму та сепаратизму недостатньо, необхідною є координація на міждержавному рівні. Ці явища не є проблемами лише внутрішньої безпеки окремої країни, що засвідчують масштаби, рівень терористичної загрози у світі, який нині є досить високим (Barash, & Samosonok, 2017, p. 25). Найактуальнішими завданнями для України на цьому шляху стає: взаємодія з країнами ЄС, їхній досвід діяльності антитерористичних структур; тісне співробітництво з Інтерполом, членом якого Україна є з 1992 року.

Найоптимальніше за основу обрати європейський досвід протидії зазначеним злочинам. За таких обставин основним принципом протидії тероризму й сепаратизму для вітчизняних правоохоронних органів стане рішучість у комбінації з необхідною гнучкістю, що вже забезпечило позитивні результати.

Зміцнення організаційних засад протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, передбачає декілька пунктів. Насамперед слід підготувати міжвідомчий нормативно-правовий акт, що встановлюватиме порядок взаємодії та обміну інформацією з питань протидії тероризму й сепаратизму між окремими антитерористичними підрозділами й правоохоронними органами. Доцільно розробити угоду про спільні антитерористичні заходи правоохоронних органів країн ЄС на випадок здійснення масштабних терористичних акцій у прикордонній зоні, зокрема на об'єктах атомної, хімічної промисловості й інших особливо небезпечних об'єктах.

Важливе значення має розроблення методичних рекомендацій і типових методик з питань: оперативно-розшукової діяльності щодо виявів тероризму й сепаратизму; оперативно-бойової діяльності контртерористичних підрозділів; діяльності міжвідомчих слідчо-оперативних груп з протидії тероризму та сепаратизму; розслідування зазначеної групи злочинів.

Серед заходів ресурсного й інформаційного забезпечення протидії тероризму та сепаратизму актуальним є внесення до Кабінету Міністрів України пропозиції про створення єдиної бази даних про злочини терористичного характеру; розроблення нормативного акта про порядок міжвідомчого використання інформаційних систем, що надасть можливість своєчасно ідентифікувати особу іноземних громадян й осіб без

громадянства, підозрюваних у причетності до терористичної діяльності.

Психологічна або ідейно-пропагандистська протидія тероризму зводиться до нейтралізації паніки, поширення чуток, негативного ефекту «сенсацій» у засобах масової інформації. Як контрзаходи слід використовувати психологічний вплив на сепаратизм з використанням усіх інформаційних каналів засобів масової інформації, коли населення інформують про діяльність суб'єктів попередження; блокування спроб з боку організаторів і виконавців терористичних акцій апелювати до громадської думки; запобігання висловленню терористами й сепаратистами своїх ідей. Для цього мають здійснювати роз'яснювально-інформаційну роботу з редакторами інформаційних агентств, засобів масової інформації, видавництва.

Важливою є робота щодо комплексної інвентаризації радіочастотних спектрів, що використовують державні органи, здійснення перевірки ступеня захищеності інформаційних ресурсів міністерств і відомств, що безпосередньо протидіють злочинам, які посягають на державну цілісність та конституційний лад, від несанкціонованого доступу.

Вирішальну роль відіграють заходи щодо профілактики тероризму й сепаратизму, які можуть бути як загальними, так і спеціальними (Lytvynov, 2018, p. 464). Зокрема, це розроблення та проведення спеціальної операції з попередження, виявлення і припинення незаконного переміщення через митний кордон України сильнодіючих, отруйних, радіоактивних і вибухових речовин, озброєння, вибухових засобів, вогнепальної зброї, боєприпасів, ядерного, хімічного, біологічного й інших видів зброї масового знищення, матеріалів, обладнання, які можуть бути використані злочинцями.

Наступним кроком має бути розроблення й затвердження міжвідомчого комплексного плану обстеження та паспортизації особливо важливих, особливого режимних і режимних об'єктів з метою визначення ступеня їх захищеності від терористичних акцій. Не слід нівелювати й значущість заходів віктимологічної профілактики тероризму й сепаратизму серед населення, формування у громадян навичок поведінки під час виникнення критичних ситуацій, пов'язаних з актами тероризму.

Крім цього, варто передбачити комплекс заходів з організації перевірки підприємств, стосовно яких є відомості про надання ними допомоги терористичним організаціям; організації комплексного обстеження стану режиму й охорони на підприємствах, що випускають, використовують, зберігають, утилізують хімічно активні, сильнодіючі отруйно-технічні рідини, токсичні й біологічні речовини; проведення перевірок підприємств військово-промислового комплексу,

військових частин, воєнізованих підрозділів, спрямованих на виявлення фактів порушень умов зберігання й обліку, а також незаконного продажу громадянам або збройним формуванням зброї, боєприпасів і бойової техніки (Trofimtsov, 2018, p. 24).

Необхідність правового виховання є очевидною. Це цілеспрямована систематична діяльність суб'єктів попередження злочинів щодо формування правової свідомості й правової культури громадян (Hladkova, 2019, p. 111). Правове виховання здійснюють у межах системи загальної, середньої, вищої та подальшої професійної освіти, діяльності засобів масової інформації, правової освіти населення. Формами правового виховання є права пропаганда, правове навчання, надання юридичної допомоги громадянам, пропаганда законослухняної поведінки в засобах масової інформації.

Підрозділи Національної поліції, установи кримінально-виконавчої системи, підрозділи Служби безпеки України, прикордонної служби в межах своєї компетенції надають методичну й інформаційну допомогу іншим суб'єктам попередження злочинів під час здійснення роботи із правового виховання.

Підставами для застосування заходів індивідуального попередження злочинів, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, є такі юридично встановлені факти: учинення особою адміністративних правопорушень за обставин, що обтяжують відповідальність; звільнення особи від кримінальної відповідальності з нереабілітуючих підстав, передбачених чинним кримінальним і кримінальним процесуальним законодавством; протиправна поведінка осіб, звільнених з місць позбавлення волі, щодо яких судимість не знята або не погашена.

Такі факти встановлюють унаслідок: досудового розслідування та судового розгляду; проведення прокурорських перевірок; здійснення діяльності щодо попередження злочинів, адміністративно-правової та оперативно-розшукової діяльності; розгляду повідомлень організацій, громадських об'єднань, заяв і скарг громадян, публікацій у засобах масової інформації.

Заходами індивідуального попередження злочинів є: профілактична бесіда; визначення інформації про причини й умови протиправної поведінки; постановка на профілактичний облік; встановлення спостереження й контролю за перебігом соціальної реабілітації осіб, що звільнені з місць позбавлення волі, щодо яких судимість не знята або не погашена; надання соціальної допомоги особам, щодо яких здійснюють індивідуальне попередження злочинів.

Окреслені заходи застосовують суб'єкти попередження злочинів терористичної спрямованості, ураховуючи індивідуальні особливості

зазначених осіб, ступінь суспільної небезпеки вчинених ними протиправних діянь.

Профілактична бесіда полягає в роз'ясненні особі її відповідальності перед суспільством, соціальних і правових наслідків продовження протиправної поведінки, переконанні в необхідності дотримуватися встановлених норм поведінки. Під час бесіди особу, щодо якої здійснюють профілактичні заходи, попереджають про необхідність припинення протиправної поведінки. У такій бесіді можуть брати участь представники відповідних організацій, установ, громадських об'єднань, інші зацікавлені особи.

Суб'єкти державної системи попередження злочинів, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, мають встановлювати й здійснювати спостереження та контроль за перебігом соціальної реабілітації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, щодо яких судимість не знята або не погашена. Особам, стосовно яких здійснюють індивідуальне попередження злочинів, що потребують соціальної допомоги, суб'єкти попередження злочинів здійснюють сприяння в побутовому й трудовому влаштуванні, наданні їм психолого-педагогічної, медичної, консультаційно-правової й іншої допомоги, передбаченої законодавством.

Контроль за діяльністю суб'єктів попередження злочинів, дотриманням ними прав і свобод людини й громадянина під час застосування заходів профілактичного впливу здійснюють у встановленому порядку в межах компетенції органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

Відомчий контроль за діяльністю суб'єктів попередження здійснюють вищі органи й посадові особи в порядку, встановленому відповідними нормативно-правовими актами. Нагляд за виконанням законів, які регулюють діяльність щодо попередження злочинів, здійснюють Генеральний прокурор і підлеглі йому прокурори. Відповідальність посадових осіб за порушення у сфері попередження злочинів настає в порядку, встановленому законодавством України.

Наукова новизна

Концептуально систему заходів попередження та протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад,

національну безпеку запропоновано розглядати у двох значеннях: 1) як сутність і зміст механізму протидії злочинності певного виду, який ґрунтується на встановлених і науково доведених даних щодо її тенденцій, характеристик, закономірностей та виявів як феномену сучасного суспільства; 2) як визначальний стратегічний вектор, базовий спосіб розгортання й оформлення практичної реалізації протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку. У другому значенні ця система охоплює не лише рівні протидії, складові та базові характеристики, а й ідеологію, онтологічні основи та магістральні умови побудови та функціонування такої системи.

Висновки

На підставі викладеного вище пропонуємо таке тлумачення протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку України, а саме: це система форм і методів впливу суспільства й держави на їх (злочинів) детермінанти; сукупність заходів, що здійснюють спеціалізовані та інші суб'єкти правоохоронної системи, яка своєю чергою входить уже як підсистема в систему забезпечення безпеки та через яку реалізується соціальна функція охорони й забезпечення законності та правопорядку. За часовою характеристикою протидія цим злочинам – це безперервний процес, у межах якого одночасно й паралельно здійснюють загальносоціальні та спеціально-кримінологічні, спрямовані на нейтралізацію криміногенно детермінаційних факторів і безпосередньо на запобігання та розкриття злочинів заходи, що мають на меті виправлення криміногенної та якісно-кількісну мінімізацію кримінальної (у масштабі району, регіону чи країни) ситуації, зниження сумарної фізичної, моральної та матеріальної шкоди, заподіяної злочинами, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку України.

Актуальним вектором подальших наукових розвідок убачається розроблення кожного з елементів системи протидії злочинам, що посягають на територіальну цілісність і конституційний лад, національну безпеку України, окремо й у різних інтегративних поєднаннях.

REFERENCES

- Barash, Ye.Yu., & Samosonok, A.O. (2017). Tendentsii proiavu teroryzmu: analiz suchasnoho stanu, shliakhiv profilaktyky i poperedzhennia v Ukraini ta sviti [Trends in the manifestation of terrorism: analysis of the current state, ways of prevention and prevention in Ukraine and the world]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Law Magazine of National Academy of Internal Affairs*, 2(14), 24-37. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2017_2_4 [in Ukrainian].

- Danylchenko, Yu.B. (2018). Teroryzm: fenomen, determinatsiia, protydia [Terrorism: phenomenon, determination, counteraction]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
- Hladkova, Ye.O. (2019). *Stratehiia i taktyka protydii narkozlochynnosti v Ukraini [Drugs Strategy and Tactics in Ukraine]*. Kharkiv: Panov [in Ukrainian].
- Lipkan, V.A. (2008). Administratyvno-pravovi osnovy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Administrative and legal bases for ensuring national security of Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- Lytvynov, O.M. (Eds.). (2018). *Kryminolohiia. Akademichnyi kurs [Criminology. Academic course]*. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
- Orlov, Yu., Yashchenko, A., & Danylchenko, Yu. (2018). Ethno-religious Terrorism: Essence, Dimensions, Concept. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(4), 244-251. doi: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-4-244-251>.
- Orlov, Yu., Yashchenko, A., & Hladkova, Ye. (2018). Realization of the Right to Rebellion: from Manifestations of Democracy to Treasons. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5, 256-267. doi: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-233-239>.
- Orlov, Yu.V. (2010). *Kryminolohichna ekspertyza normatyvno-pravovykh aktiv i yikh proektiv: nauково-metodychne zabezpechennia [Criminological examination of regulatory acts and their projects: scientific and methodological support]*. Simferopol: Krymnavchpedderzhvydav [in Ukrainian].
- Ostapenko, O.I. (2014). Protydii terorystychnym zahrozam v Ukraini: administratyvno-pravovyi aspekt [Countering terrorist threats in Ukraine: administrative and legal aspects]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha", Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"*, 810, 43-48 [in Ukrainian].
- Shamara, O. (2018). Role of the prosecutor's office in the national system of fighting terrorism in Ukraine. *International Journal of Legal Studies (IJOLS)*, 4(2), 151-158. doi: 10.5604/01.3001.0013.0010.
- Stepanchenko, O.O. (2017). Spetsyfichni faktory etnorelihiinoho teroryzmu [Specific factors of ethno-religious terrorism]. *Forum prava, Forum of Law*, 4, 234-237. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_4_38.pdf. doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1168782> [in Ukrainian].
- Stepanchenko, O.O. (2018). Protydii etnorelihiinomu teroryzmu: kryminolohichni, viktymolohichni ta heopolitychni analiz [Countering Ethno-Religious Terrorism: Criminological, Victimological and Geopolitical Analysis]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
- Trofimtsov, V.A. (2018). Administratyvno-pravovyi mekhanizm protydii teroryzmu v Ukraini [Administrative-legal mechanism of counter-terrorism in Ukraine]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бараш Є. Ю., Самосьонюк А. О. Тенденції прояву тероризму: аналіз сучасного стану, шляхів профілактики й попередження в Україні та світі. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (14). С. 24–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2017_2_4.
- Данильченко Ю. Б. Тероризм: феномен, детермінація, протидія : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 34 с.
- Гладкова Є. О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні : монографія. Харків : Панов, 2019. 416 с.
- Ліпкан В. А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 401 с.
- Кримінологія. Академічний курс / кол. авт. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Кондор, 2018. 588 с.
- Orlov Yu., Yashchenko A., Danylchenko Yu. Ethno-religious Terrorism: Essence, Dimensions, Concept. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. No. 4. Vol. 4. P. 244–251. doi: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-4-244-251>.
- Orlov Yu., Yashchenko A., Hladkova Ye. Realization of the Right to Rebellion: from Manifestations of Democracy to Treasons. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 5. P. 256–267. doi: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-233-239>.
- Орлов Ю. В. Кримінологічна експертиза нормативно-правових актів і їх проєктів: науково-методичне забезпечення : монографія. Сімферополь : Кримнавчпеддержвидав, 2010. 266 с.
- Остапенко О. І. Протидія терористичним загрозам в Україні: адміністративно-правовий аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2014. № 810. С. 43–48.
- Shamara O. Role of the prosecutor's office in the national system of fighting terrorism in Ukraine. *International Journal of Legal Studies (IJOLS)*. 2018. No. 4 (2). P. 151–158. doi: 10.5604/01.3001.0013.0010.
- Степанченко О. О. Специфічні фактори етнорелігійного тероризму. *Форум права*. 2017. № 4. С. 234–237. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_4_38.pdf. doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1168782>.
- Степанченко О. О. Протидія етнорелігійному тероризму: кримінологічний, віктимологічний та геополітичний аналіз : автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 34 с.
- Трофімцов В. А. Адміністративно-правовий механізм протидії тероризму в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2018. 43 с.

Стаття надійшла до редколегії 24.04.2019

Nosach A. – Ph.D in Law, Doctoral Student of the Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6171-0108>

System of Measures for Preventing and Combating Crimes Encroaching on the Territorial Integrity and Constitutional System, National Security

The **purpose** of the article is to determine the ways of improving the nationwide system of preventing and combating crimes encroaching on territorial integrity and constitutional system, national security. **Methodology.** The methodological basis of the article is the dialectical approach to the analysis of legal phenomena in Ukraine. The author of the work has used the method of formal logic: analysis, synthesis, induction, deduction, analogy, abstraction, as well as statistical, system and structural, system and functional methods. The **scientific novelty** of the article is to consider the reasons for the ineffectiveness of the system of combating crimes against state sovereignty and territorial integrity of Ukraine. The current model of political activity is incapable to produce grounded and effective concepts of ensuring national security, in particular, in stabilizing the political situation in the country, combating separatism, resolving inter-religious and ethnic conflicts. The author has emphasized on the necessity to change the principles of the formation of the system of state agencies for ensuring national security, as well as to change the principles of selecting personnel to the leading positions of the subjects of special prevention of crimes in the mentioned sphere. It has been noted that the state of national security of Ukraine, its sovereignty and territorial integrity should be determined by the realization of the idea of national unity, blocking of separatist tendencies in certain regions, development of integration processes in the country. On the basis of the conducted analysis, the author has offered the following understanding of combating crimes encroaching on territorial integrity and constitutional system, national security of Ukraine. **Conclusions.** Combating to the mentioned crimes according to the temporal characteristic is a continuous process, within which both social and special criminological measures are carried out simultaneously and at the same time, and which are aimed at neutralizing criminogenically determinative factors and directly at preventing and solving crimes. They ultimately are aimed at correcting criminogenic and quantitatively-qualitatively minimization of criminal situation (on a district, regional or country level) and reducing the total physical, moral and material damage caused by crimes encroaching on the territorial integrity and constitutional system, national security of Ukraine.

Keywords: counteraction; preventing; crime; territorial integrity; national security; state sovereignty.